

Стан дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів: аналіз окремої практики вирішення спортивних спорів

Владислав Олегович Жмака*

Навчально-науковий інститут права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Київ, Україна

**e-mail: vlad.zhmaka@gmail.com*

Анотація

Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючою тенденцією щодо залучення неповнолітніх професійних спортсменів до змагань найвищого рівня, що створює нові виклики для дотримання їхніх трудових прав. Проте узагальнення всіх категорій спортсменів не дає змоги врахувати особливості правового статусу неповнолітніх професійних спортсменів, які, крім статусу працівників, мають статус дитини. Мета статті полягає в тому, щоб, спираючись на аналіз практики національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів, з'ясувати стан дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. Для досягнення мети дослідження було використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу, синтезу, порівняльно-правовий, формально-логічний, статистичний та інші. Результати дослідження засвідчили незадовільний стан дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. Це виявляється в недостатній поширеності судової форми захисту трудових прав, пріоритизації розгляду трудових спорів інституціями вирішення спортивних спорів. Крім того, виокремлено особливості трудових спорів, що стосуються неповнолітніх професійних спортсменів. Значне поширення допінгу серед неповнолітніх професійних спортсменів вимагає приділення більшої уваги захисту їхніх трудових прав. На основі результатів дослідження зроблено висновок про необхідність проведення подальших досліджень форм, способів, заходів та засобів захисту трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів.

Ключові слова: трудові права; захист трудових прав; неповнолітні спортсмени; спортивні спори; спортивний арбітраж; неповнолітні працівники.

The State of Observance of the Labor Rights of Minor Professional Athletes: Analysis of a Particular Practice of Sports Dispute Resolution

Vladyslav O. Zhmaka*

Educational and Research Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

*e-mail: vlad.zhmaka@gmail.com

Abstracts

The relevance of the research topic is due to the growing trend of involvement of underage professional athletes in top-level competitions, which creates new challenges for the observance of their labor rights. At the same time, generalization of all categories of athletes does not allow taking into account the peculiarities of the legal status of underage professional athletes who, in addition to the status of employees, have the status of a child. The purpose of the article is to determine, based on the analysis of the case law of national courts and sports dispute resolution institutions, the status of observance of labor rights of underage professional athletes. To achieve the purpose of the study, the author used the following general scientific and special methods: analysis, synthesis, comparative legal, formal logical, statistical and other methods. The results of the study demonstrate the unsatisfactory state of observance of labor rights of underage professional athletes. This is manifested in the insufficient prevalence of the judicial form of labor rights protection, and in the prioritization of labor disputes by sports dispute resolution institutions. In addition, the author highlights the peculiarities of labor disputes relating to underage professional athletes. The widespread use of doping among underage professional athletes requires that more attention be paid to the protection of their labor rights. Based on the results of the study, the author concludes that further research is needed into the forms, methods, measures and means of protection of labor rights of minor professional athletes.

Keywords: labor rights; protection of labor rights; underage athletes; sports disputes; sports arbitration; underage workers.

Вступ

Зростаюча тенденція щодо залучення неповнолітніх професійних спортсменів до змагань найвищого рівня створює нові виклики для дотримання їхніх трудових прав. Наведена ситуація зумовлена особливим правовим статусом такої категорії осіб: з одного боку, як працівників, а з іншого – дітей. Історично сформована автономність спорту як закритої системи зі своїми внутрішніми органами також посилює занепокоєння щодо можливого порушення (створення явних загроз порушення) трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. Водночас фокус наукових досліджень часто

зміщується в бік узагальнення всіх категорій спортсменів без урахування особливостей, що стосуються неповнолітніх. Про актуальність дослідження свідчить позиція наукової спільноти. Зокрема, М. Писарева у своєму дисертаційному дослідженні відзначає, що «потребує більш детального вивчення питання професійної спортивної діяльності неповнолітніх осіб, трудові спори в професійному спорті» [1, с. 175]. С. Вавженчук під час аналізу судової практики у справах про дотримання трудових прав працівників доходить висновку про «незадовільний стан дотримання в Україні розглядуваних прав працівників та щорічне збільшення кількості таких справ» [2, с. 56]. Окремі питання, що стосуються захисту трудових прав професійних спортсменів, висвітлювались у роботах А. Полянського [3], Г. Гніздовської та Ю. Гречко [4], О. Попова, С. Гавришка та Г. Будкевича [5] та ін. У процесі дослідження стану дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів слід наголосити на аналізі відповідної практики національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів. Це пов'язано з тим, що реалізація права на захист трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів найчастіше відбувається саме в такому порядку, зважаючи на можливість застосування відповідного примусу.

Мета статті – спираючись на аналіз практики національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів, з'ясувати стан дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. Для досягнення мети дослідження необхідно розв'язати такі завдання: проаналізувати практику національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів у справах про дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів; з'ясувати особливості трудових спорів, що стосуються неповнолітніх професійних спортсменів; виокремити основні тенденції дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів.

Матеріали та методи

Методологічно стаття побудована на аналізі практики національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів у справах про дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. Комплексний підхід при дослідженні стану дотримання трудових прав такої категорії працівників вимагає застосування таких загальнонаукових та спеціальних методів: аналізу, синтезу, порівняльно-правового, формально-логічного, статистичного та інших.

Метод аналізу використано під час дослідження рішень національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів у справах про дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. За допомогою методу

синтезу вдалося сформувати цілісне уявлення про стан дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. Порівняльно-правовий метод знайшов своє застосування під час зіставлення типових форм контрактів професійних спортсменів, а також статистичних даних щодо діяльності інституцій вирішення спортивних спорів. Застосування формально-логічного методу дало змогу знайти причини недостатньої поширеності судової форми захисту трудових прав. Статистичний метод використано для обробки даних зі звітів національних та міжнародних спортивних організацій.

Базою наукових матеріалів для статті стали напрацювання доктрини трудового права, що стосуються захисту трудових прав професійних спортсменів. Ключову увагу приділено рішенням національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів. Крім того, використано звіти міжнародних та національних спортивних організацій, законодавство, локальні акти у сфері спорту.

Результати та обговорення

Практика національних судів у справах про дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів

Пошук на офіційному вебсайті Єдиного державного реєстру судових рішень (ЄДРСР – <https://reyestr.court.gov.ua/>) на запит «неповнолітній спортсмен» (цивільні спори, період з 01.01.2019 р.) дозволив віднайти 78 судових рішень станом на 14.01.2024 р. На перший погляд, така статистика свідчить про незначну залученість національних судів до розгляду спорів про захист трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів.

Поглиблений аналіз зазначених рішень показує, що здебільшого йдеться про сімейні спори (що стосуються неповнолітніх спортсменів), зокрема: 34 позови про стягнення аліментів на утримання дитини; 24 – позбавлення батьківських прав; 11 – визначення місця проживання дитини; 2 – надання дозволу на виїзд дитини за кордон; 1 – усиновлення дитини; 1 – скасування усиновлення дитини. Крім того, 2 позови стосуються відшкодування майнової та компенсації моральної шкоди, заподіяної неповнолітнім спортсменам дорожньо-транспортною пригодою, 1 – надання повної цивільної дієздатності неповнолітній, яка працює за трудовим договором на посаді спортсмена-інструктора штатної команди національної збірної команди України з художньої гімнастики, а ще 2 позови – відшкодування матеріальної та компенсації моральної шкоди за завдання шкоди здоров'ю неповнолітніх спортсменів. На аналізі двох останніх спорів буде зосереджено увагу.

У справі № 757/48447/21-ц від 06.12.2022 р. батько потерпілого (далі – позивач) просив визнати протиправними дії ГО «Федерація дзюдо Києва» (далі – відповідач), які полягають у допуску до участі у відкритому чемпіонаті міста Києва з дзюдо серед юнаків та дівчат та неналежному медичному забезпеченні змагань, а також стягнути з відповідача відшкодування матеріальної шкоди і компенсації моральної шкоди. Обставини справи стосуються того, що малолітній син позивача отримав травму під час проведення двобою. Позивач вказував на те, що для допуску до змагань необхідним документом мав бути страховий поліс, натомість представник відповідача вказував, що допуск до змагань відбувся на підставі довідки про стан здоров'я. Суд дійшов висновку, що «страховий поліс не є тим документом, відсутність якого є підставою для відхилення заявки спортсмена на участь у змаганнях», адже його наявність передбачена лише для спортсменів вищих категорій, тобто спортсменів збірних команд України. Оскільки змагання не організовувалися для спортсменів збірної команди з дзюдо, то укладення страхового полісу є добровільним. Надалі рішення оскаржувалось в апеляційній та касаційній інстанції, але суди залишили його без змін [6].

У іншій справі, № 712/9928/20 від 28.04.2022 р., позивач просив про компенсацію моральної шкоди, посилаючись на те, що на території комунального підприємства «Муніципальний спортивний клуб «Дніпро» Черкаської міської ради» (далі – відповідач) неповнолітній отримав тілесні ушкодження внаслідок падіння на нього конструкції баскетбольного щита. Позивач стверджував, що нещасний випадок стався через те, що спортивні майданчики були відкриті й доступні для самостійного проникнення до них. До того ж потерпілий займався футболом в обласній спортивній дитячо-юнацькій спортивній школі олімпійського резерву, а після отриманих травм припинив займатися. Суд встановив, що відповідач був зобов'язаний забезпечити безпечні умови життя і здоров'я відвідувачів та користувачів фізкультурно-спортивного обладнання. Суд першої інстанції позов задовольнив частково та стягнув моральну шкоду в розмірі 100 000 грн. Згодом суд апеляційної інстанції збільшив розмір моральної шкоди до 750 000 грн. Суд касаційної інстанції передав справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції [7].

Обидва рішення об'єднує те, що вони стосуються шкоди здоров'ю під час заняття спортом, що підкреслює серйозну небезпеку такої діяльності для неповнолітніх спортсменів. Однак текст рішень не дає підстави стверджувати про наявність трудових відносин між останніми та відповідними закладами фізичної культури і спорту. Тож, у цьому випадку маємо справу з недоговірними зобов'язаннями, що виникають унаслідок завдання шкоди.

Аналіз ЄДРСР дає підстави зробити висновок про те, що нині судова форма захисту трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів є недостатньо поширеною.

Такий стан справ може бути пов'язаний із тим, що зазвичай контракти спортсменів містять положення, яке зобов'язує сторони утримуватися від вирішення спорів у судах загальної юрисдикції. Для прикладу можна навести п. 5.8 Типової форми контракту футболіста-професіонала: «Сторони зобов'язуються утримуватися від вирішення спорів між собою в судах загальної юрисдикції. Для вказаних цілей зобов'язуються використовувати відповідні органи – Палата з вирішення спорів УАФ та CAS (Спортивний арбітражний суд у м. Лозанна, Швейцарія)» [8, с. 115]. Така ситуація є непоодинокую, оскільки відповідно до п. 6.3 Типової форми Контракту про надання послуг гравця баскетбольної команди: «Сторони зобов'язуються утримуватися від вирішення спорів між собою в судах загальної юрисдикції» [9]. Проте варто відзначити, що відповідно до п. 6.5 Типової форми Трудового контракту професійного волейболіста: «СТОРОНИ будуть докладати всіх зусиль для того, щоб вирішувати всі розбіжності і суперечки пов'язані з даним Контрактом шляхом переговорів. У випадку недосягнення згоди спори між СТОРОНАМИ вирішуються у порядку, встановленому чинним законодавством» [10]. Підкреслимо, що останнє формулювання жодним чином не обмежує право професійних спортсменів звертатися за захистом своїх прав до органів національної судової системи. Натомість включення положення про обов'язок професійних спортсменів утримуватись від вирішення спорів у судах загальної юрисдикції породжує питання щодо можливої недійсності останнього. Така ситуація може бути пов'язана з історичною автономністю спорту та бажанням уникнути публічного розголосу під час розгляду справ. До того ж факт пріоритизації розгляду трудових спорів за участі неповнолітніх професійних спортсменів через інституції вирішення спортивних спорів становить загрозу для забезпечення безсторонності та незалежності розгляду, що гарантується ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [11]. З огляду на обмежений обсяг статті поставлені питання не розглядаються та потребують окремого, детального дослідження.

Практика інституцій вирішення спортивних спорів у справах про дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів

З наведеного випливає, що таку категорію справ здебільшого розглядають інституції вирішення спортивних спорів. Наприклад, річний звіт Міжнародної ради арбітражу у спорті (ICAS) за 2023 рік показує такі цифри

звернення до CAS: 609 звернень у 2019 р.; 957 – у 2020 р.; 996 – у 2021 р.; 830 – у 2022 р. та 942 звернення у 2023 р. [12, с. 17]. Отже, починаючи з 2020 р. тенденція звернень до CAS залишається стабільною. Якщо звернути увагу на види проваджень на прикладі статистики 2023 р., бачимо таку картину: 213 справ розглядалися у порядку загального провадження (ordinary procedures); 695 справ припало на апеляційне провадження (appeal procedures); 17 справ стосувались антидопінгового провадження (anti-doping procedures), а ще 17 справ зайняла медіація (mediation procedures) [12, с. 17]. Крім того, «з 908 звичайних та апеляційних арбітражних проваджень, зареєстрованих CAS у 2023 році, більшість стосувалися трудових контрактних спорів». Серед них: 157 – загальні контрактні спори; 47 – щодо трансферів; 326 – пов'язані з працевлаштуванням; 40 – щодо компенсації за тренування; 5 – щодо внеску солідарності; 49 – пов'язані з керівництвом; 30 – щодо права на участь; 188 – дисциплінарні та 66 – інші спори [12, с. 18].

Наведена статистика демонструє значну залученість CAS до вирішення спорів у сфері професійного спорту, а також демонструє поширеність випадків оскарження таких рішень в апеляційному провадженні. Більшу частину звернень становлять трудові спори, водночас консолідована статистика щодо звернення неповнолітніх професійних спортсменів за захистом своїх прав до CAS відсутня.

Однак звернення до CAS є не єдиною формою захисту трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів і зазвичай розглядається як остання інстанція, за умови відсутності арбітражного застереження про розгляд спорів безпосередньо у CAS. Як міжнародні, так і національні спортивні федерації мають власні інституції вирішення спортивних спорів. Наприклад, у складі Футбольного трибуналу Міжнародної федерації футболу (FIFA) діє 3 палати: 1) Палата з вирішення спорів; 2) Палата зі статусу гравців; 3) Палата агентів [13, с. 55]. Питаннями трудових спорів професійних футболістів займається Палата з вирішення спорів. Відповідно до Звіту щодо діяльності Футбольного трибуналу FIFA, у сезоні 2023/2024 Палата з вирішення спорів отримала загалом 1741 трудовий спір між гравцями та клубами, що на 17,8 % більше, ніж у попередньому році [14, с. 11]. Конкретної статистики щодо неповнолітніх професійних спортсменів звіт не містить, однак завдяки пошуку в офіційному реєстрі Палати з вирішення спорів на запит «minor», «underage» (неповнолітній) вдалось віднайти 6 справ, що безпосередньо пов'язані з такою категорією спортсменів починаючи з 2022 р. [15]. Поглиблений аналіз наведених справ показав, що 3 з них стосуються дійсності контракту, укладеного неповнолітнім спортсменом (через відсутність згоди батьків, ймовірну підробку підпису), 1 – розірвання контракту

неповнолітнього спортсмена в односторонньому порядку; 1 – порушення угоди, що містила зобов'язання укласти контракт у віці 16 років; 1 – виплати заборгованої за контрактом суми. З аналізу справ випливає, що особливості трудових спорів, що стосуються неповнолітніх професійних спортсменів, здебільшого пов'язані з їх обмеженою дієздатністю. Для прикладу, відповідно до ч. 3 ст. 14 Регламенту УАФ зі статусу і трансферу футболістів: «Контракт з неповнолітнім укладається лише за згодою батьків (або одного з них), засвідченою нотаріально» [8, с. 25]. Необхідність згоди одного з батьків міститься також у підп. 1.5.4 п. 1.5 ст. 1 Положення про статус баскетболіста України, порядок підписання контрактів, переходів гравців з одного клубу/команди до іншого [16].

До того ж незначна кількість справ може бути пов'язана з двома чинниками: по-перше, юрисдикція FIFA зосереджена на спорах міжнародного характеру [17, с. 475]; по-друге, більшість спорів розглядаються національними інституціями вирішення спортивних спорів. Аналіз ст. 19 Положення FIFA про статус і трансфер гравців показує, що існує загальне правило про заборону міжнародних трансферів гравців до 18 років, яке містить 5 винятків: 1) батьки гравця переїжджають із причин, не пов'язаних із футболом; 2) трансфер гравця віком 16–18 років у межах ЄС/ЄЕЗ або між двома асоціаціями в межах однієї країни, із зобов'язанням клубу забезпечити освіту й належні умови життя; 3) гравець проживає не більш як за 50 км від державного кордону і клуб розташований не більш як за 50 км, тобто максимальна відстань не перевищує 100 км; 4) гравець є біженцем або отримав захист через загрозу життю; 5) тимчасовий переїзд із метою навчання, допускається реєстрація виключно аматорським клубом без професійної команди або без юридичного, фінансового чи фактичного зв'язку з професійним клубом строком до 1 року [18, с. 33–34]. Таке правило є характерним для більшості командних видів спорту. Прикладом є також ст. 73 Внутрішнього регламенту Міжнародної федерації баскетболу (FIBA) [19, с. 14–15].

З наведеного можна зробити висновок, що більшість трудових спорів щодо неповнолітніх професійних спортсменів вирішуються на рівні національних інституцій, а однією з причин такої ситуації є обмеження на здійснення міжнародних трансферів.

Наприклад, в Україні у сфері футболу такою є Палата з вирішення спорів УАФ. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 2 Регламенту Палати з вирішення спорів УАФ: «Палата має виключну компетенцію розглядати та вирішувати спори, пов'язані з діяльністю у футболі, зокрема між професійними клубами та футболістами... які стосуються питань працевлаштування і контрактних

спорів, що виникають із трудових правовідносин» [20, с. 8]. Проте на офіційному вебсайті УАФ не опубліковано докладної статистики вирішення трудових спорів, зокрема щодо неповнолітніх професійних спортсменів, а звернення від 18.12.2024 р. із запитом про отримання такої інформації не знайшло відповіді станом на дату подання матеріалів для публікації. Подібна ситуація спостерігається також у сфері професійного баскетболу. Відповідно до ч. 6 ст. 21 Дисциплінарного кодексу Федерації баскетболу України (ФБУ), Комісія з правових відносин ФБУ (КПВ ФБУ) «має виключну компетенцію щодо розгляду трудових спорів між суб'єктами баскетболу в системі ФБУ» [21]. Знову ж таки, жодної інформації щодо діяльності КПВ ФБУ не вдалось отримати.

Практика щодо порушення антидопінгових правил неповнолітніми професійними спортсменами

Окремо варто зосередити увагу на порушенні антидопінгових правил, що є серйозною проблемою для неповнолітніх професійних спортсменів, оскільки відсторонення від змагань як санкція за таке порушення, може суттєво вплинути на подальше виконання трудової функції такими особами. Останній звіт Всесвітнього антидопінгового агентства (WADA) за 2020 рік показав, що було зібрано 149 758 проб, які згодом проаналізовані акредитованими WADA лабораторіями та внесені до системи ADAMS. З цих проб 1 007 проб (0,67 %) були зареєстровані як несприятливий результат аналізу. На основі узагальнення інформації, отриманої WADA до 31 січня 2021 р., з них: 672 проби (66 %) призвели до порушення антидопінгових правил (що спричинило введення санкцій); 113 проб (11 %) було закрито через поважну медичну причину, зокрема через виняток на терапевтичне використання; 138 зразків (14 %) були віднесені до категорії «не потребує відповіді» (тобто справа закрита з поважної причини, відмінної від медичних, включаючи дозволений шлях введення); 4 проби (1 %) завершилися «без санкцій», оскільки було встановлено, що спортсмен не вчиняв порушення антидопінгових правил; 80 проб (8 %) все ще перебувають на розгляді [22, с. 7]. Окремо у 2024 р. WADA проводило дослідження «Операція «Притулок» – перевірка допінгу серед неповнолітніх», що безпосередньо стосувалось поширеності випадків вживання допінгу серед неповнолітніх професійних спортсменів. Результати показали, що з 2012 р. було зафіксовано 1518 позитивних тестів у 1416 неповнолітніх [23, с. 2]. До того ж, приблизно 80 % позитивних тестів призводять до порушення антидопінгових правил і санкцій. Ті, що не призводять до порушення антидопінгових правил, закриваються на законних підставах (наприклад, дозвіл на терапевтичне використання) [23, с. 21]. Національний антидопінговий центр у звіті за 2023 р. повідомив про

виявлення 20 випадків порушень антидопінгових правил, пов'язаних із використанням забороненої речовини або методу [24, с. 11]. Однак ніякої конкретної статистики щодо неповнолітніх професійних спортсменів у звіті не надається.

Заслуговує на увагу рішення CAS 2011/A/2403 World Anti-Doping Agency (WADA) v. Fédération Internationale de Gymnastique (FIG) & Anastasiya Melnychenko. Справа стосується української неповнолітньої гімнастки, яка отримала позитивний результат на заборонену речовину фуросемід на 2-му командному чемпіонаті Європи з акробатичної гімнастики в Польщі. Виявилось, що речовина потрапила до організму спортсменки внаслідок вживання лікарського засобу «Лазикс» під час хвороби. Спершу справу розглядала Дисциплінарна комісія FIG, яка ухвалила рішення відсторонити спортсменку від змагань на 2 місяці та скасувати її результати. Згодом WADA оскаржила це рішення до CAS. Після дослідження всіх обставин справи CAS дійшов висновку про необхідність збільшити строк відсторонення до 4-х місяців. Одна з ключових тез наведеного рішення полягає у такому: «До спортсмена в цьому випадку слід ставитися так само, як і до дорослої людини, якщо в його пробі виявлено заборонену речовину. Однак вік спортсмена має бути належним чином врахований у більш широкому контексті виняткових обставин цього випадку, і особливо при розгляді відповідної санкції за порушення. Молодість і відсутність досвіду чітко вказані в Правилах FIG як відповідні фактори, які слід урахувати при оцінці вини спортсмена в порушенні» [25]. Іншими словами, CAS доходить висновку про необхідність врахування віку неповнолітньої спортсменки, але лише в контексті оцінки вини.

Огляд наведених даних свідчить про те, що більшість несприятливих аналізів антидопінгових тестів призводять до порушення антидопінгових правил і, як наслідок, застосування санкцій. Така ситуація серйозно загрожує продовженню трудової діяльності неповнолітніх професійних спортсменів. Випадки виявлення допінгу серед неповнолітніх професійних спортсменів становлять значний відсоток серед усіх фактів порушень, однак національний антидопінговий орган не приділяє достатньої уваги цій категорії спортсменів.

Висновки

Аналіз статистичних даних щодо практики національних судів та інституцій вирішення спортивних спорів констатує незадовільний стан дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів, що полягає у такому.

По-перше, щорічне зростання кількості трудових спорів за участі професійних спортсменів свідчить про посилення конфліктності у трудових відно-

синах у сфері спорту. Контрактне зобов'язання першочергового звернення за захистом трудових прав до інституцій вирішення спортивних спорів пояснює непоширеність судової форми захисту трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів.

По-друге, особливостями трудових спорів за участі неповнолітніх професійних спортсменів є такі: 1) обмеження в дієздатності (необхідність згоди батьків (або одного з них) для вступу у трудові відносини) породжують окрему категорію трудових спорів щодо недійсності контракту; 2) обмеження на міжнародні переходи неповнолітніх професійних спортсменів у командних видах спорту зумовлюють необхідність вирішення трудових спорів на рівні національних інституцій вирішення спортивних спорів як першої інстанції, у разі наявності таких.

По-третє, високий відсоток застосування санкцій за порушення антидопінгових правил свідчить про зосередження антидопінгової системи на відповідальності порушників без достатнього врахування особливого статусу неповнолітніх професійних спортсменів. Однак особливості віку, залежність від тренерів та недостатня обізнаність з антидопінговими правилами створюють простір для маніпулювання такою категорією спортсменів. Тому існує потреба в посиленні превентивних заходів боротьби з проявами допінгу серед неповнолітніх професійних спортсменів як із боку державних органів, так і спортивних організацій.

Поточний стан справ дає підстави стверджувати про необхідність проведення комплексного дослідження форм, способів, заходів та засобів захисту трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів. Значну увагу слід приділити ознайомленню такої категорії працівників із належними їм трудовими правами та порядком їх захисту.

Список використаних джерел

- [1] Писарева М. В. Правове регулювання трудової діяльності спортсменів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Луганськ, 2014. 210 с.
- [2] Вавженчук С. Я. Охорона та захист трудових прав працівників : підручник. Харків : Право, 2016. 560 с.
- [3] Полянський А. О. Правове регулювання трудових відносин професійних спортсменів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 193 с.
- [4] Гніздовська Г. М., Гречко Ю. Л. Деякі проблеми захисту трудових прав спортсменів-професіоналів у національних судах. *Lex Sportiva*. 2023. № 1. С. 12–18. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.1.3>
- [5] Попов О., Гавришко С., Будкевич Г. Проблематика визначення юрисдикції спорів, що виникають у сфері професійного спорту: огляд правових позицій Верховного Суду. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2023. № 2(62). С. 10–21. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2023-02-10-21>.

- [6] Рішення Печерського районного суду м. Києва у справі № 757/48447/21-ц від 06.12.2022 р. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/108021894> (дата звернення: 23.12.2024).
- [7] Рішення Соснівського районного суду м. Черкаси у справі № 712/9928/20 від 28.04.2022 р. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/104213917> (дата звернення: 23.12.2024).
- [8] Регламент Української асоціації футболу зі статусу і трансферу футболістів. Київ, 2024. 132 с. URL: <http://surl.li/kxucsp> (дата звернення: 23.12.2024).
- [9] Типова форма контракту між клубом та гравцем на надання послуг. URL: <http://surl.li/wentrs> (дата звернення: 23.12.2024).
- [10] Контракт між клубом та гравцем на надання послуг. URL: <https://www.fvu.in.ua/sites/default/files/2021-09/kontrakt.doc> (дата звернення: 23.12.2024).
- [11] Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 23.12.2024).
- [12] 2023 Annual Report and Financial Statements. International Council of Arbitration for Sport (ICAS). 2024. 32 р. URL: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report___Financial_Statements_2023.pdf (last accessed: 23.12.2024).
- [13] Fifa Statutes. Regulations governing the application of the statutes standing orders of the congress. May 2022 edition. Fédération Internationale de Football Association. URL: https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf (last accessed: 23.12.2024).
- [14] Football Tribunal Report 2023/2024. Fédération Internationale de Football Association. September 2024. 36 р. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/4f69aa01129d36d5/original/Football-Tribunal-Report-2023-24.pdf> (last accessed: 23.12.2024).
- [15] Inside FIFA. URL: <https://inside.fifa.com/legal/football-tribunal/dispute-resolution-chamber-decisions?searchString=minor> (last accessed: 23.12.2024).
- [16] Положення про статус баскетболіста України, порядок підписання контрактів, переходів гравців з одного клубу/команди до іншого. Федерація баскетболу України. Київ. 2017. 16 с. URL: https://fbu.ua/wp-content/uploads/2017/status_transfers14_07_17.pdf (дата звернення: 23.12.2024).
- [17] Commentary on the Regulations on the Status and Transfer of Players. 2023 edition. Fédération Internationale de Football Association. 641 р. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/40da0f707efdd011/original/FIFA-Commentary-on-the-FIFA-Regulations-for-the-Status-and-Transfer-of-Players-2023-edition.pdf> (last accessed: 23.12.2024).
- [18] Regulations on the Status and Transfer of Players. October 2022 Edition. Fédération Internationale de Football Association. 104 р. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/620d0240c40944ed/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-October-2022-edition.pdf> (last accessed: 23.12.2024).
- [19] FIBA internal regulations book 3: Players and officials. FIBA. December 2024. URL: <https://fiba3x3.com/docs/fiba-internal-regulations-players-and-officials-book-3.pdf> (last accessed: 23.12.2024).
- [20] Регламент Палати з вирішення спорів Української асоціації футболу. Київ, 2024. 38 с. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/620d0240c40944ed/original/Regulations->

on-the-Status-and-Transfer-of-Players-October-2022-edition.pdf (last accessed: 23.12.2024).

- [21] Дисциплінарний кодекс Федерації баскетболу України : рішення Виконавчого комітету Федерації баскетболу України № 31 від 22.07.2021 р. Київ, 2021. 38 с. URL: <http://surl.li/rjzcrf> (дата звернення: 23.12.2024).
- [22] World Anti-Doping Program. 2020 Anti-Doping Rule Violation (ADRV) Report. WADA. 2023. 39 p. URL: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-05/2020_adrv_report.pdf (last accessed: 23.12.2024).
- [23] Operation Refuge An Examination of Doping Among Minors. WADA. 24 January. 2024. 29 p. URL: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2024-01/wada_public_report_-_operation_refuge_24jan.pdf (last accessed: 23.12.2024).
- [24] Звіт Національного антидопінгового центру України за 2023 рік. URL: https://nadc.gov.ua/storage/app/sites/1/docs/Zvity/Report-UKR_2023.pdf (дата звернення: 23.12.2024).
- [25] Рішення CAS 2011/A/2403 World Anti-Doping Agency (WADA) v. Fédération Internationale de Gymnastique (FIG) & Anastasiya Melnychenko. URL: <https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/cas-2011-a-2403-melnychenko.pdf> (last accessed: 23.12.2024).

References

- [1] Pysareva, M.V. (2014). *Legal regulation of athletes' labor activities*. Ph.D. Thesis. Luhansk.
- [2] Vavzhynchuk, S.Ya. (2016). *Protection and safeguarding of workers' labor rights*. Kharkiv: Pravo.
- [3] Polyanskyi, A.O. (2015). *Legal regulation of professional athletes' labor relations in Ukraine*. Ph.D. Thesis. Kyiv.
- [4] Hnizdovska, H.M., & Hrechko, Yu.L. (2023). Some issues of protecting professional athletes' labor rights in national courts. *Lex Sportiva*, 1, 12-18. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.1.3>.
- [5] Popov, O., Gavryshko, S., & Budkevych, H. (2023). Problems of Determining The Jurisdiction of Disputes Arising in the Sphere Of Professional Sports: Overview of the Legal Positions of the Supreme Court. *Physical Education, Sport, and Health Culture in Modern Society*, 2(62), 10-21. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2023-02-10-21>.
- [6] Pecherskyi District Court of Kyiv. (December 6, 2022). Decision in case No.757/48447/21-ts. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108021894>.
- [7] Sosnivskyi District Court of Cherkasy. (April 28, 2022). Decision in case No. 712/9928/20. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104213917>.
- [8] Ukrainian Association of Football. (2024). *Regulations on the status and transfer of players*. Kyiv. Retrieved from <http://surl.li/kxucrp>.
- [9] Standard form contract between the club and the player. Retrieved from <http://surl.li/wentrs>.
- [10] Contract between the club and the player for services. Retrieved from <https://www.fvu.in.ua/sites/default/files/2021-09/kontrakt.doc>.
- [11] Council of Europe. (November 4, 1950). Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

- [12] International Council of Arbitration for Sport (ICAS). (2024). 2023 Annual Report and Financial Statements. Retrieved from https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report__Financial_Statements_2023.pdf.
- [13] Fédération Internationale de Football Association (FIFA). (2022). FIFA Statutes. Regulations Governing the Application of the Statutes, Standing Orders of the Congress. May 2022 edition. Retrieved from https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf.
- [14] Fédération Internationale de Football Association (FIFA). (2024). Football Tribunal Report 2023/2024. Retrieved from <https://digitalhub.fifa.com/m/4f69aa01129d36d5/original/Football-Tribunal-Report-2023-24.pdf>.
- [15] Inside FIFA. (n.d.). Football Tribunal: Dispute Resolution Chamber Decisions. Retrieved from <https://inside.fifa.com/legal/football-tribunal/dispute-resolution-chamber-decisions?searchString=minor>.
- [16] Federation of Basketball of Ukraine. (2017). Regulations on the status of basketball players in Ukraine, procedure for signing contracts, and player transfers between clubs/teams. Kyiv. Federation of Basketball of Ukraine. Retrieved from https://fbu.ua/wp-content/uploads/2017/status_transfers14_07_17.pdf.
- [17] Fédération Internationale de Football Association (FIFA). (2023). Commentary on the Regulations on the Status and Transfer of Players. Retrieved from <https://digitalhub.fifa.com/m/40da0f707efdd011/original/FIFA-Commentary-on-the-FIFA-Regulations-for-the-Status-and-Transfer-of-Players-2023-edition.pdf>.
- [18] Fédération Internationale de Football Association (FIFA). (2022). Regulations on the Status and Transfer of Players. October 2022 edition. Retrieved from <https://digitalhub.fifa.com/m/620d0240c40944ed/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-October-2022-edition.pdf>.
- [19] FIBA. (2024). FIBA internal regulations book 3: Players and officials. Retrieved from <https://fiba3x3.com/docs/fiba-internal-regulations-players-and-officials-book-3.pdf>.
- [20] Ukrainian Association of Football. (2024). Regulations on the Dispute Resolution Chamber. Kyiv. Retrieved from <https://digitalhub.fifa.com/m/620d0240c40944ed/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-October-2022-edition.pdf>.
- [21] Ukrainian Basketball Federation. (2021). Disciplinary Code of the Basketball Federation of Ukraine (Decision No. 31, July 22, 2021). Kyiv. Retrieved from <http://surl.li/rjzert>.
- [22] World Anti-Doping Agency (WADA). (2023). 2020 Anti-Doping Rule Violation (ADRV) Report. Retrieved from https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-05/2020_adrv_report.pdf.
- [23] World Anti-Doping Agency (WADA). (January 24, 2024). Operation Refuge: An Examination of Doping Among Minors. Retrieved from https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2024-01/wada_public_report_-_operation_refuge_24jan.pdf.
- [24] National Anti-Doping Center of Ukraine. (2023). Annual Report 2023. Retrieved from https://nadc.gov.ua/storage/app/sites/1/docs/Zvity/Report-UKR_2023.pdf.
- [25] Court of Arbitration for Sport (CAS). (2011). Decision CAS 2011/A/2403: World Anti-Doping Agency (WADA) v. Fédération Internationale de Gymnastique (FIG) & Anastasiya Melnychenko. Retrieved from <https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/cas-2011-a-2403-melnychenko.pdf>.

Владислав Олегович Жмака

аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення

Навчально-науковий інститут права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

01033, вул. Володимирська, 60, Київ, Україна

e-mail: vlad.zhmaka@gmail.com

ORCID 0009-0000-3473-8220

Vladyslav O. Zhmaka

Postgraduate Student of the Department of Labour Law and Social Security Law

Educational and Scientific Law Institute

Taras Shevchenko National University of Kyiv

01033, 60, Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine

e-mail: vlad.zhmaka@gmail.com

ORCID 0009-0000-3473-8220

Рекомендоване цитування: Жмака В. О. Стан дотримання трудових прав неповнолітніх професійних спортсменів: аналіз окремої практики вирішення спортивних спорів. *Проблеми законності*. 2025. Вип. 168. С. 133–147. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.168.326450>.

Suggested Citation: Zhmaka, V.O. (2025). The State of Observance of the Labor Rights of Minor Professional Athletes: Analysis of a Particular Practice of Sports Dispute Resolution. *Problems of Legality*, 168, 133-147. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.168.326450>.

Статтю подано / Submitted: 30.01.2025

Доопрацьовано / Revised: 24.02.2025

Схвалено до друку / Accepted: 25.03.2025

Опубліковано / Published: 31.03.2025